

Asia: VN/6935/2020

Valtioneuvoston periaatepäätös kansallisesta aineettomien oikeuksien strategiasta (IPR-strategia)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Arkkitehtitoimistojen Liitto ATL:n lausunto valtioneuvoston IPR-strategiaan

Arkkitehtitoimistojen Liitto ATL kiittää tarjotusta mahdollisuudesta lausua valmisteilla olevasta valtioneuvoston IPR-strategiasta. Arkkitehtitoimistojen Liitto ATL edustaa 250 suomalaista arkkitehtitoimistoa, joiden tekemät suunnitelmat ovat niiden tekijänoikeudellista omaisuutta. Osaamiseen ja tietoon perustuvan talouden toiminnan ja suomalaisten yritysten menestyksen kannalta strategia on erittäin tärkeä ja myös suunnittelualalla IPR-oikeuksien muutokselle on paineita.

ATL pitää IPR-strategiaa tarpeellisena ja hyvin laadittuna. Se pyrkii selvästi parantamaan Suomen yritysten asemaa IPR-oikeuksien suhteen. On erittäin tärkeää, että yrityksille tarjotaan apua ja koulutusta IPR-oikeuksien ymmärtämisessä.

ATL näkee myös, että tekijänoikeuksien hallinnointi tulisi saattaa yhteen muiden aineettomien oikeuksien kanssa opetus- ja kulttuuriministeriöltä työ- ja elinkeinoministeriölle. Näin saataisiin yhtenäisyyttä aineettomien oikeuksien vastuut yhteen ja edistettyä alan investointeja.

Digitalisaatio on etenemässä rakennetun ympäristön alueella seuraavalle tasolle, kun yksittäisistä tietomalleista ollaan muodostamassa kokonaisuuksia, digitaalisia kaksosia. Ne mahdollistavat aivan uudenlaisia mahdollisuuksia hahmottaa ympäristöä, osallistaa kansalaisia, tutustua rakennettuun ympäristöön ja myös monenlaisia uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Digitaalinen kaksonen on alusta monenlaiselle toiminnalle.

Jotta digitaalinen kaksonen saadaan aikaan ja toimivaksi alustaksi, pitää varmistaa, että kaikki mallit ja halutut ohjelmat ovat integroitavissa keskenään ja että niitä pidetään kunnossa. Niissä olevan tiedon tulee olla ajantasaista ja päivitettyä.

Mallien tekijänoikeuksia on kunnioitettava ja luonnollista on, että tekijänoikeuksien haltija on myös se, joka mallin kunnosta vastaa. Mallien tulee olla käytettävissä eri palveluntuottajille ja toimijoille, mutta mallien tekijän tulee saada kohtuullinen korvaus mallin käytöstä.

Laillinen kokonaisuus tulee rakentaa selkeäksi niin, että digitaalista kaksosta on helppo käyttää ja sille on määritelty selkeät käyttöoikeudet. Sen tekijöiden on oltava motivoituneita antamaan mallit käyttöön ja pitämään niitä kunnossa. Järjestelmä pitää rakentaa huolella ja siinä on pidettävä mukana mallien tekijät: suunnittelijat. Avoimien rajapintojen digitaalinen kaksosmalli edellyttää myös huolellista sopimustarkastelua kaikkien rakentamiseen liittyvien sopimusten osalta.

Olennaisia asioita avoimien rajapintojen syntyamisen kannalta on nimenomaan IPR-oikeudet. ATL haluaa nostaa esiin, että rakennuksiin liittyvän suunnittelun ja arkkitehtuuriin liittyvät tekijänoikeudet eivät kumoudu tai lakkaa olemasta digitaalisten tietojen ja rajapintojen avautumisen seurauksena.

Suunnittelualalla konsulttien tuottaman aineiston tekijänoikeuksista on tapana sopia hanke- tai asiakaskohtaisesti. Yleinen käytäntö on, että suunnitelma-asiakirjojen laatijalla säilyy omistusoikeus ja tilaajille luovutetaan aineiston käyttöoikeus sopimuksen mukaiseen kohteeseen ja tarkoitukseen. Näin on linjattu myös alalla yleisesti käytössä olevissa sopimusehdoissa KSE2013 ja JYSE2014 palvelut.

Digitaalinen kaksonen avaa kuitenkin mahdollisuuden luovan suunnittelutyön kopioimiseen ja laajempaan käyttöön kuin alkuperäisesti olisi tarkoitettu.

Riskinä on, että suunnittelijoiden tekijänoikeudellista työtä voidaan kopioida tai käyttää tarkoituksiin, joihin sitä ei ole tarkoitettu. Siksi tekijänoikeuksien turvaaminen on jatkossa entistäkin tärkeämpää.

Turussa 21.1.2022

Kalle Euro

Toiminnanjohtaja

Vilmi Heli
Arkkitehtitoimistojen Liitto ATL ry

Euro Kalle
Arkkitehtitoimistojen Liitto ATL ry